

עיצוב סביבה באום אל פאחם - 2003

מוחמד רבאח, עמי שטייניץ

העיר אום אל פאחם צמחה מישוב כפרי בשנת 1948 לעיר בת חמישים אלף תושבים כיום. בעיר שרידים של מבנים שנבנו לפני מאתיים שנה ויותר בזמן השלטון העותומני. לאחר מלחמת 1948 השתכנו במקום תושבים שגורשו מבתיהם בישובים הסמוכים למגידו. אום אל פאחם שוכנת על הר הנישא לגובה 520 מ' ממנו ניתן להביט אל הר תבור והר חרמון, השומרון הצפוני, חדרה, הים התיכון והרי הכרמל. בעיר מפכים כעשרה מעיינות. התפתחות הבניה באום אל פאחם מושפעת מהתנאים הפוליטיים המכתיבים את אורח התכנון והבניה בישוב הערבי בישראל. מרכז אום אל פאחם בנוי בצפיפות בין רחובות צרים בהם משולבים מגורים, מסחר עסקים ותעשייה. כיום נמצא הישוב במהלך תכנון מאורגן יותר ונבנות שכונות חדשות אליהן עוברים חלק מתושבי האזור הצפוף. הגלריה אום אל פחם נוקטת גישה של שותפות עם התושבים והיישוב. בשנת 2003 נערכה תערוכה שנקראה "בבית". במסגרת התערוכה יצרו אמנים בבתי הפרטיים של תושבים. סיור המבקרים בתערוכה כלל ביקור בתצוגה בגלריה וביקור ומפגש בבתי התושבים. הפרוייקט "עיצוב הסביבה" ממשיך את מה שהתחיל "בבית" ועובר אל סביבת המגורים. תנאי הבנייה, הסביבה, הנוף והחיים באום אל פאחם יוצרים זירה מיוחדת למפגש בין הבלתי מתוכנן למתוכנן ובין הפרטי לעירוני. עבודה של אדריכלים, מעצבים ואמנים עם תושבים בסביבת המגורים והמסחר נועדה ליצור שיח וחשיבה משותפים אודות סביבת המגורים. במקומות שונים בעיר נבחרו עשרה מקבצים. כל מקבץ מכיל קבוצה מצומצמת של בתי מגורים, בתי עסק, רחובות וריהוט רחוב. יחד עם התושבים גובשו אפשרויות של שפה ייחודית שניתן להקנות למקבץ. הרעיונות שגובשו תוכננו באורח היוצר מילון, מאגר השראה רעיוני לכלל התושבים.

הופעתם בעיר יכולה להוות מוקד תיירות – ליצור מסלול מקיף עיר חמסה, להשפיע מבחינת איכות סביבה, ולתרום לכלכלה המקומית.